

כרת עק עק

מאת: ר' יצחק יעקב געגלעוויץ

כאן עק עק

וגו', מבלי שיוקדם לפניו מעלת אברהם, שראוי לומר קודם שהיה צדיק ובשביל כך נגלתה השכינה ואמרה לך לך מארצך, וכמו שתמצא אצל נח שקודם זה מקדים מעשיו ונח מצא חן בעיני ה' ואחר כך כתיב ויאמר ה' לנח וגו', וכאן מיד כתיב ויאמר ה' אל אברם מבלי הקדמה ממעשה אברהם כלל, וקושיא זאת הקשה הרמב"ן ז"ל בסירושו לתורה, כמו שתמצא בדבריו. וכבר פירשנו קושיא זאת בכמה מקומות (בדרך חיים ס"ה ט"ז ובנצח ס' י"א ובגבורות), כי דבר זה היה להודיע כי השיי בחר באברהם ובורעו מצד עצמו, ולא בחר השיי באברהם וורעו אחריו מצד המעשים שנרמזו, כי אם המעשים היו גורמים, אם היה זרעו ח"ו משנים מעשיהם מסוב לרע כבר בטלה הבחירה הזאת, שהרי מתחילה לא בחר באברהם ובורעו רק מצד המעשים, וכאשר אין מעשים בטלה הבחירה ג"כ, ודבר זה אינו כי הבחירה באברהם ובורעו היה מצד עצם אברהם ובורעו מבלי מעשה, ודבר הזה קיים לעולם מבלי שינוי כלל, כי דבר שבפעם אין לו שינוי, ובדבר זה שאמר לך לך מארצך וממולדתך הוא התחלת הבחירה שבו באברהם ובורעו, ולפיכך לא כתיב לפני זה צדקת אברהם שהיה מסבוע כי בשביל המעשים בחר באברהם ובורעו, והיה כשמע כאשר אין המעשים בטל הבחירה. ואצל בני נח המעשים גורמים. ובמדרש, מעלה זו יש בין ישראל לבני נח, דאילו בישראל כתיב והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם, ואילו בבני נח כתיב (ירמיה ל') מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים, ע"כ. הרי לך (עיי' נצח ס' י"א) כי זה הפרש אשר יש בין ישראל לבני נח, דאילו בני נח הם צריכים לקרב עצמם ואז השיי מקרב אותם, אבל ישראל השיי מקדים אותם לקרב אף שלא קרבו ישראל עצמם, כלומר כי אין תולה אהבת השיי לישראל מצד צדקתם רק כי הוא יתבי' בחר באומה זאת בעצם שרוצה בהם והם בניו בעצמם, ואין הבן צריך לקרב עצמו אל האב רק האב מקרב הבן, לכן יש לפרש שלא הקדים בתורה צדקת אברהם לפי שקרבו השם יתבי' ואמר לו לך לך מארצך.

והנה זאת הפרשה לא בארה כל הענין, כי מה טעם שיאמר לו הקב"ה ציב ארצך ואישיבה עמך טובה שלא היתה כמותו בעולם. כבלי שיקדים שהיה אברהם ציב ארצו או צדיק המים. או שיאמר טעם לעזיבת הארץ שיהיה בהליכתו אל ארץ אחרת קרבת אלהים. ומנהג הכתוב לאמר התהלך לפניי ותשפע בקולו ואישיבה עמך כאשר בודד. ובשלמה. וכענין התורה כולה. אם בחוקותי תלכו. אם ישמע חסדע בקול ה' אלהיך. וביצחק אשר בעבור אברהם עבדי. אבל להבטיחו בעבור יציאת הארץ אין בו טעם. אבל הטעם. מפני שעשו אנשי אור כסדים עשו רעות רבות על אמתנו בהקב"ה. והוא ברה פהם ללכת ארצה כנען ונתעכב בתוך. אפר לו לעזיב גם אלו העשיות כאשר חשב מתחלה שתהיה עבודתו לו. וקריאת בני האדם לטע' ה' בארץ הנבחרת. וכן יגדל שמו ויתברכו בו הגוים ההם. לא כאשר עשו עמו באור כסדים שהיו מבין ומקללים אותו. ושמו אותו בבור או בכבשן האש. ואמר לו שיברך מברכיו ואם חיד מקללו. ויאר. וזה טעם הפרשה. אבל התורה לא תרצה. להאריך בדת עובדי עבודה וזה הפרש הפנין שהיה בינו ובין הכסדים באמת. כאשר קרה בענין דוד אנוש וסבתם נצבדה וזה שחברו:

עק ע"ם ב' אהבה על מרן אהוב
עק ה' מנהי י'

ות לומר ג"כ כי מה שאמר כל האהבה שלינה עליה בדבר אינה בפילה לשלם בא להודיע מקום ובמחון ישראל בגלות ש"י אפשר שהיה האהבה בפילה לשלם שהיה האהבה שהש"י אהב את ישראל לא הינה שלינה בדבר כלל ומאחר שאין האהבה שלינה בדבר אין האהבה בפילה ודבר זה נראה כי הכתוב אומר ויאמר ד' אל אברהם לך לך מארצך וגו' והקשה הרמב"ן ז"ל בפירוט החימוש כי לא ספר הכתוב מעלת אברהם וצדקתו שבשביל אותו צדקת הניע אליו הדבור ואמר לך לך מארצך וגו' ור"ח היה שיקדים תחלה מעלת אברהם וצדקתו אבל שיאמר לך לך וגו' ולא הינו עדיין מעלת אברהם וצדקתו אלא דבר חסר כי למה נגלה אליו הדבור ועדיין לא ידענו מעלתו והנה נראה כי נגלה הדבור לנח וכתב לפני זה ונח מלא חן בעיני ה' והש"כ כתב שנגלה אליו הדבור והאל אברהם שהיה אפשר לשפר עליו צדקות הרבה למה לא כתב לפני זה צדקתו ופירשנו הטעם כי אברהם הוא ראש יחוסינו וכו' היה הצחירה אשר בחר השיי בישראל כדכתיב אתה הוא ד' האלקים אשר בחרה באברהם וגו' ואם כתב תחלה צדקות אברהם היה עולה על דעת אדם בשביל צדקות אברהם בחר בו וצדעו אחריו וסיה אהבה שלינה בדבר הוא הצדקות ועכשיו שגניו אינם צדיקים בטלה האהבה אבל עתה שלא הקדים לומר צדקות אברהם ור"ל לא בשביל שום צדקות בחר באברהם וצדעו רק שנהר באברהם וצדעו מצד עמלם ולא בשביל דבר שהיה אפשר לומר שאלוהים בטר אוהו דבר בטלה האהבה ופירשנו זה במקום אחר כי זה דבר עדות נאמנה מאוד ואין להכריד:

כרת אהוב הניח

וישן כל אהבה שהיא חלוקה בדבר. בטלה אהבה שאינה חלוקה בדבר. אינה בטלה לעולם. איהו היא אהבה שהיא חלוקה בדבר וזו אהבת אמנון ותמר. ושאינה חלוקה בדבר וזו אהבת נדב ודבעה:

אמנם - ענין יצחק אהבה אהבה

ונראה שהוקשה לרבי יצחק מה שאמר בספרה זאת ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך

אברהם אהבה אהבה אהבה

הנה מה שלא נמלא מפרש נחמ"ק הנם של אהבה רק בנחמ' חני ד' אשר הולאתך מאוד כשדים י"ל להורות מעלת אהבה שהאהבה שהיה את השיי ופשה רגונו ככל עניינו כמבואר לפנינו אח"כ בתורתנו לא כי ענין שגילוי מכבדן האש וכליל את נפשו רק בנין דאיהו רב ובליש טיקרא וברשאל דכל טלמין והוא ענין החיות ומדרך החלק להשתוקק אל הכל והנה להיות שהשיי אף שהוא חלק מאלקותו יח' ע"כ נכסף ונשתוקק להימשך אחריו ככל עניינו ואילו כי מבואר בתורה הענין הנפלא והנם המפורסם היינו אומרים שהפלת אהבה של אברהם הי' ענין שגילוי וגו' לא מיקרי אהבה שלינה כי דבר זה נראה כאלוהים א"ש שאובב את השיי ענין שגילוי את נפשו ע"כ אינו מבואר בנחמ' שום סיבה לאהבה אברהם רק אהבתו סיבה אחרת בלי שום טעם רק בדרך החלק אל הכל וסבן וישי' שלא יאמר פינו דבר שלא כרגונו

כרת אהבה אהבה אהבה

דהנה מהרי"ט בדרשותיו סוף פר' תולדות הקשה דמי התיר לו לאברהם שישליך עצמו לכבשן האש מאחר שכן נח אינו מצווה על קדושת ה' ואם נהרג ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו והאריך בזה, וכתב שמתעם זה אמרו

ח"ל דכשכיל יעקב ניצול אברהם כדאיתא
 בבראשית רבה פס"ג סי' (יב) [ב] משום
 ובשכיל עצמו לא היה ניצול משום דעשה
 שלא כדון במה שמסר עצמו על קדושת ה'
 וכדי היה לחוב בעצמו.

⑩
 הלכות אברהם

שמחת הנישואין ובמנחה אתה אחד על שם
 היחוד. וחילוק קדושת הסעודות הוא גם כן
 בעין קדושת התפילות (וכמו סמבאל בחיקונים הדין
 י"ח) וכמו שנתבאר כמה פעמים. ומצינו
 שחכמים תיקנו לברך על כוס ברכת אירוסין
 בשעת אירוסין וברכת חתנים בשעת נישואין
 (כתובות ד'): ומשום זה תיקנו קידוש על היין
 בסעודת ליל שבת כנגד ברכת אירוסין
 ובבוקר תיקנו גם כן קידוש כנגד ברכת
 נישואין. ואף שבבוקר אין אומרים שום
 ברכה על הכוס רק ברכת בורא פרי הגפן
 שהוא ברכת הנהנין. איתא בזוה"ק (וח"ב קפ"ט
 ר"ש ע"ב) שית ברכאן אינון דכלה אתברכא
 מנייהו ואת אמרת דאינון שבע אלא
 שביעאה איהו דקא מקיים כולא וכו' ובגין
 כך ברכה קדמאה דאינון שבע איהו רזא דיין
 וכו'. ולכן תיקנו קידוש על היין לברך רק
 בורא פרי הגפן שהוא מקיים כולא. מה
 שאין כן בשעת היחוד אז אין בו שום ברכה
 על הכוס.

⑩
 חסידות ישיב בבר' י'

נהגה זאת ודאי, שאהבה זאת צריך שלא תהיה
 אהבה התלויה בדרך, דהיינו, שאהבה את
 הבורא ותכרף על שמייטיב אליו ומעשירו ומצליח
 אותו, אלא אהבת הבורא ללא שום טבעית
 ממש, שטבעו מקריחו ונכופהו לזה, כמאמר הכתוב
 ודברים לב. ה הלא הוא אביך קנף.

⑪
 קונן רבובת ד - חסידות ישיב בבר' י'

ובכתוב (תהלים קמח יד): "ישאל עם קרובו, ממש
 קורבה יש לו עמקם וקניו הם. והיינו "לשאריה
 נחלתו", לשון שאר בשר.

⑫
 חסידות ישיב בבר' י'

עוד באחי לעורר על דבר מה דאיתא בנפיקא (ברכות ד'): אמר עולא,
 כל הקורא קריאת שמע בלי תפילין - כאלו מעיד עדות שקר
 בעצמו: דהינו, שאומר "וקשרתם" (דברים י. ח) - והוא אינו קושר.
 ואף שבדעתו לקשר אחר כך, אינו מועיל לזה, כיון שאינו קושר תכף.
 ולכאורה פשוט, והוא הדין כשאומר (דברים י. ח) "ואהבת את ה'
 אלוקיך" וכו', יראה להכניס אהבת ה' לתוך לבבו, והינו כמו שקרב
 ב"חובת הלבבות" שער "אהבת ה'" פרק ג', שיתבונן בגלות הבורא
 (דוממותו) ושהוא סמיה כל העולמות, ובהפוך - קטנות ערך (נפשו
 וזעירותו וחולתו, ואחר כך יכיר רב טוב הבורא עליו בהתקדק טובותיו
 מיום היוצו על הארץ, לא לפי מעשיו, ומסתיר ענותו מבני אדם,
 ומאריך לו, ואם קשה לו לכוון כל זה בעת קריאת שמע, יראה להתבונן
 בכל זה, על כל פנים, פעם אחת ביום: וכי בשכיל שהיא סעודה
 חדרית, שאינה תלויה בזמן, קידוש (פי' כספר החינוך בהקדמתו (באגרות) וכן
 בענין חייב וצדק כפי פ"א א' בבבלי, ד"ה הוא כלילי וכו') - תהיה נגדעת,
 שלא יראו לקים אותה, על כל פנים, פעם אחת ביום: וטוב שיקרא
 להתבונן בזה אחר התפילה, קדם שיכנס לביתו לאכול, ויזכיר שאר
 סעודת המפלות על האדם, כמו תפילין, או לולב ומיניו בתג הספוח,
 דאינו אוכל קדם שקיימן, כקבאר בסמין תרניב (ספ"ד ב') ובסמין ר"ה
 (ספ"ד ב'), עין פ"ס.

לא נזכר הגם בחורה מפורש דהנה כפרשת דרכים הביא
 בשם מהרמ"ט חקירה אחת וזה תולדה מי החור
 לאברהם לחסור עלתו לגבן האש כלא כן נח איתו
 מלווה על קדוש השם ואסור לו למכור עלתו למיתה
 והמו מידו יתקבץ כי הנה הגם שקיים אברהם כל
 החור' כולה מעטנו זה דורף לתומה' אבל מי החור
 לו לקולא למכור נפשו וחייתו עבור קדושת שמו ותוכן
 מהרמ"ט דמ"ס אה"ל במהרה דבזכות יעקב יולל
 אברהם כי בזכותו לא ה' כדלו להיולל דלא כדון
 עשה עב"ד ופי"ס כפ"ד דרום חסב והנה דברי מהרמ"ט
 אלו הם כדרך דרום השבט אבל המבטיל ישתומם על
 המהרה לומר בזכות יעקב יולל לזכרה ואברהם יהי'
 לו ח"ו תשא בזה וכו' וית' קראו אברהם אברהם וחסב
 הנסיון היה מכלל ה' נכונות ע"כ אהובי ידיו קחו
 אחי כי נשמו ויחיו עיניכם החור' הסליח' הוחת
 המלוה כידוע הוא דבר השוה לכל נפש ונפש משהאל
 שהמלוה שמתארן בקום ועשה מחויב האדם לעשות
 וזה שזכר בה שלא לעשות וזה האדם מעשות אך
 אמר"ל גדולה עביר' למה ממלוה וכו' ויפל אש
 חנה הקני טובות והדבר היה א"ח שיתבאר בחור' כי
 הוא לפי המקום והזמן וכפי אהבת הנפש להזון כפי'
 אשר בעבור אהבתו את הש"י חכמים הנפש כמעט
 חרד עיניהם ויהי' אך שיהי' פחיתו עלתו כמעט

⑬
 אהבת ה' - חסידות ישיב בבר' י'

יש שואלין מה ראו חכמים לתקן בשבת
 שלש תפלות משנות זו מזו, אתה
 קדשת, וישמח משה, ואתה אהרן, וביום
 טוב לא תקנו אלא אחת, אתה בתרתנו,
 לערבית ולשחרית ולמנחה, ויש לומר,
 מפני ששבת נקראת כלה, והקדוש-ברוך
 הוא נקרא חתן, תקנו אתה קדשת, על שם
 הקדושין שנותרו החתן לכלה, ואתה כך
 ישמח משה, על שם שמחת החתן בכלה.
 ואחר-כך מוסף, על שם החוספות שמוסיף
 החתן על כתבת הכלה, או אי נמי על שם
 ששקריבין קרבנות, כעין סעודות מצוה,
 ואחר-כך אתה אהרן, על שם שמתתיר
 החתן עם הכלה.

⑭
 כפי צדק כספי ביקור

אך למה באמת לא תיקנו בסעודה זו קידוש
 על היין. הענין הוא על פי שכתב
 באבודרהם (כתפילת ליל שבת) בטעם שינוי
 נוסחאות בכרכה האמצעית דתפילת שבת
 דבשבת ידוע דאז זיווג קודשא בריך הוא
 וכנסת ישראל דשבת בחינת כלה מלכתא.
 ולכן כלילה אומרים אתה קדשת על שם
 הקידושין ובבוקר ישמח משה על שם